HLT, EHL Aija Hietala-Lenkkeri
Asiantuntijahammaslääkäri
Suomen Hammaslääkäriliitto
12.1.2023

HE 280/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi virvoitusjuomaverosta annetun lain muuttamisesta – Asiantuntijalausunto Suomen Hammaslääkäriliitto

Suomen Hammaslääkäriliitto kiittää asiantuntijakutsusta ja mahdollisuudesta lausua.

Esityksessä todetaan, että virvoitusjuomaveron muuttaminen selkeästi terveysperusteiseksi vähentäisi merkittävästi veron tuottoa. Ehdotetuilla muutoksilla on pyritty muuttamaan fiskaalisin perustein kannettavaa veroa voimakkaammin terveysperusteiseen suuntaan, veropohjaa kuitenkaan terveysperusteiseksi muuttamatta. Terveysohjaus on kohdennettu juomiin, joiden terveyshaitaksi on määritelty niiden sisältämä sokeri. Sokerilla makeutettujen juomien runsaan käytön on havaittu olevan yhteydessä ylipainoon ja lisääntyneeseen tyypin 2 diabeteksen vaaraan.

Runsas ja toistuva sokerin käyttö on selkeästi yhteydessä myös hampaiden reikiintymiseen. Lisäksi tutkimusten mukaan hampaiden reikiintyminen lapsuudessa – tai sen välttäminen - ennustaa voimakkaasti myös koko myöhempää suunterveyttä.

Esityksessä on jätetty huomiotta, että makeutetut juomat ja myös makeuttamattomat, mutta maustetut vedet ja kivennäisvedet ovat usein hyvin happamia. Niiden runsas ja toistuva käyttö altistaa hampaan pinnan kemialliselle liukenemiselle happojen vaikutuksesta (hammaseroosio) ja siihen liittyvälle hampaiden erosiiviselle kulumiselle.

Pyrkimys terveysohjauksen vahvistamiseen on kannatettava. On hyvä, että esityksessä on luovuttu vaihtoehdosta, jossa lisättyä sokeria ja yksinomaan luontaista sokeria sisältäviä juomia kohdeltaisiin verotuksessa eri tavoin. On kuitenkin hyvin vaikea ennakoida kulutuskäyttäytymisen muutoksia ja sitä, kohdentuisivatko käyttäytymisvaikutukset esimerkiksi lasten ja nuorten sokerin saantiin sekä ryhmiin, joissa sokerinsaanti on suurinta.

Sosiaalista, taloudellista ja fyysistä ympäristöämme on pyrittävä muuttamaan terveyttä edistävään ja terveyseroja kaventavaan suuntaan. Tämä edellyttää eri tahojen yhteistyötä ja terveyden edistämisen eri lähestymistapojen monipuolista käyttöä. Verotuksellinen ohjaus on yksi näistä keinoista.

Makeuttamattomat ja maustamattomat vedet ja kivennäisvedet

Vähittäismyyntipakkaukseen pakatut tullitariffin nimikkeen 2201 vedet kuuluisivat esityksen mukaan jatkossa virvoitusjuomaveron piiriin pakkauksen tilavuudesta riippumatta. Tätä pidetään perusteltuna, jotta vähittäismyynnissä olevien vesien verokohtelu olisi yhtenäinen. Kyseiset vedet ovat terveydelle haitattomia. Koska esityksen tavoitteena on muuttaa virvoitusjuomaveroa nykyistä voimakkaammin terveysperusteiseen suuntaan, olisi perusteltua jättää makeuttamattomat ja maustamattomat vedet ja kivennäisvedet virvoitusjuomaveron ulkopuolelle, mikäli tämä on EU:n valtiontukisääntöjen mukaista.

Veron tuoton aleneminen voitaisiin kompensoida kiristämällä veron piiriin jäävien juomien verotusta. Esityksessä muutoksen verotuottovaikutuksen arvioitiin jäävän vähäiseksi.

Sokerittomat juomat

Sokerittomien juomien vero laskisi nykyisestä 13 sentistä litralta yhdeksään senttiin litralta. Painonhallinnan näkökulmasta sokerittomien juomien kevyt verokohtelu on paikallaan. Sokerittomat juomat ovat kuitenkin pääsääntöisesti hyvin happamia. Niiden runsas ja toistuva käyttö altistaa hampaan pinnan kemialliselle liukenemiselle (hammaseroosiolle) ja siihen liittyvälle hampaiden erosiiviselle kulumiselle.

Happamien sokerittomien juomien verotuksen tulisi olla selvästi kireämpää kuin makeuttamattomien ja maustamattomien vesien ja kivennäisvesien, jotta terveydelle haitattomien vesien käyttäjiä ei tultaisi ohjanneeksi käyttämään hampaille haitallisia sokerittomia juomia.

Sokeripitoiset juomat

On hyvä, että myös pelkkää luontaista sokeria sisältävien sokeripitoisten juomien verokohtelu perustuu juoman kokonaissokeripitoisuuteen, ja luontaista sokeria sisältävät juomat sisällytetään esityksessä kokonaissokeripitoisuutensa mukaan samaan veroluokkaan vastaavan määrän lisättyä sokeria sisältävien juomien kanssa.

Vaikka veron porrastus tuotteen kokonaissokeripitoisuuden perusteella on oikeasuuntainen muutos, epäselväksi jää, tarvitaanko näin montaa veroluokkaa tai

riittääkö esitetty porrastus kuluttajalle kannustimeksi valita saman tuoteryhmän alhaisemman veroluokan tuote. Lisäksi suunterveyden kannalta on merkittävää, että juoman vähäinenkin sokeripitoisuus voi altistaa hampaat reikiintymiselle, jos juomaa siemaillaan aterioiden välisinä aikoina toistuvasti pitkin päivää. Suunterveyden näkökulmasta sokeria sisältävät juomat voisivat hyvin olla yhdessä tai kahdessa veroluokassa. Lisäksi verosta aiheutuvat terveyshyödyt saattavat jäädä pienemmiksi kuin usean veroluokan veronkannosta aiheutuvat hallinnolliset kustannukset.

Tiivistelmä tähän lausuntoon sisältyvistä muutosehdotuksista

- Makeuttamattomat ja maustamattomat vedet ja kivennäisvedet tulee jättää kaikin osin virvoitusjuomaveron ulkopuolelle, mikäli tämä on EU:n valtiontukisääntöjen kannalta mahdollista.
- Happamien sokerittomien juomien verotuksen tulee olla kireämpää kuin makeuttamattomien ja maustamattomien vesien.
- Sokeria sisältävien juomien osalta on syytä harkita veroluokkien määrän vähentämistä.

- Suomen Hammaslääkäriliitto pitää erittäin tärkeänä, että jatkossa valmistellaan veromalli, jolla veropohjaa laajennettaisiin terveysperusteisesti myös muihin tuoteryhmiin kuin virvoitusjuomiin.

HLT, EHL Aija Hietala-Lenkkeri
Asiantuntijahammaslääkäri
aija.hietala-lenkkeri@hammaslaakariliitto.fi
+358 50 576 0142
Suomen Hammaslääkäriliitto ry
Malminkatu 30, 4.krs
00100 HELSINKI